

CZU: 343.982

GRAFOSCOPIA JUDICIARĂ CA RAMURĂ A TEHNICII CRIMINALISTICE: OBIECT, SISTEM, METODE

Mihai COSTEA,

doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

În lucrare autorul analizează domeniul grafoscopiei ca parte componentă a tehnicii criminalistice în care se elaborează metodologia cercetării scrisului și a semnăturii utilizată în activitatea practică a experților judiciari. Se evidențiază specificul obiectului de studiu, a metodelor și a sistemului grafoscopiei judiciare. Ca ramură a tehnicii criminalistice grafoscoopia este privită ca o teorie aparte, un concept despre mecanismul procesului de scriere, bazele formării stereotipului dinamic al scrierii, însușirile scrisului – individualitatea, stabilitatea relativă, variabilitatea lui.

Cuvinte-cheie: scris, semnătură, expertiză grafoscopică, metodica grafoscopică, sistemul grafoscopiei judiciare

JUDICIAL GRAPHOLOGY AS A BRANCH OF FORENSIC TECHNIQUE: OBJECT, SYSTEM, METHODS

Mihai COSTEA,

PhD student, Free International University of Moldova

The author of the present work analyses graphology as a part of the forensic technique, which establishes the methodology of handwriting and signature research, used in the practical activity of judicial experts. The specific features of the object of study, system and methods of judicial graphology are emphasised. As a branch of the forensic technique, graphology creates a distinguished theory, a concept about the mechanism of the writing process, the bases of the dynamic stereotype of writing and its attributes – individuality, relative stability and variability.

Keywords: handwriting, signature, graphological expertise, graphological methodology, system of judicial graphology.

Introducere. Analiza practicii judiciare mărturisește tendința accentuată a sporirii numărului de infracțiuni din sfera economiei naționale, o bună parte dintre care este legată de utilizarea documentelor parțial sau total falsificate. S-a modificat calitativ și cercul de subiecți ai acestor infracțiuni, nivelul intelectual al plastografilor. La horul dintre secole, au apărut noi forme de opunere de rezistență organelor de urmărire penală în activitatea de investigație a astfel de infracțiuni (ascunderea originalelor de documente, modificarea intenționată a scrisului și semnăturii, alcătuirea de copii falsificate, aplicarea pe larg a tehnologiilor computerizate la realizarea contrafacerilor ș.a.). Toate acestea dictează necesitatea precizării și perfecționării fundamentelor științifice și a cunoștințelor specializate în domeniul cercetării scrisului și a semnăturii – activitate desfășurată în cadrul tehnicii criminalistice.

Rezultate și discuții. Scrisul, ca mijloc de fixare și comunicare a ideilor, prezintă unul din elementele cele mai importante ale complexului identificator al omului și, în acest sens, identifi-

care grafoscopică trebuie privită, pe de o parte, ca ramură a tehnicii criminalistice și, totodată, ca un gen de expertiză a domeniului expertologiei judiciare. În cea din urmă ipostază, grafoscoopia se înfățișează ca sistem de cunoștințe despre legitățile scrisului și metodele (metodicile) procesului de examinare ale acestuia în scopul stabilirii datelor faptice cu valoare probantă, necesare luării de hotărâri judecătorești în procesul penal, civil sau contravențional. Însă, ca ramură a compartimentului de tehnică criminalistică, grafoscoopia formează o teorie aparte, un concept desăvârșit al științei criminalistice, servind drept sprijin teoretic în activitatea profesională de efectuare a expertizei scrisului pe diversele documente în litigiu, prezentate expertului. Conținutul lor, de altfel, ca oricare altă examinare expertală, este un gen de activitate practică.

Legat de aceasta, trebuie notat că, în lucrările științifice, dar și în legislația RM, expertiza judiciară este tratată și ca "activitate științifico-practică" [2, p.694; 8] sau ca "proces și rezultat al unei cercetări științifice" [3, p.5;7].

În ceea ce ne privește, alăturându-

ne la pozițiile altor autori [4, p.94; 11, p.158], abordările sus-menționate le considerăm discutabile. Examinarea surselor materiale de probă realizată în cadrul expertizei judiciare, cu toate că aparent se aseamănă cu cercetarea științifică, ea prezintă un rând de particularități inerente activității practice și nu cele științifice. Aici experții aplică metode, procedee și mijloace fundamentate științific pentru a soluționa sarcini practice de aflare a adevărului în diverse cauze judiciare, pe când scopul cercetărilor științifice constă în dezvăluirea și studierea unor noi legități și legi ale realității obiective, stabilirea unor fapte, verificarea unor ipoteze științifice. Persoanele competente aici nu efectuează cercetări științifice în sensul analizat, dar aplică doar în sferele lor de activitate soluțiile deja existente, validate științific și verificate în practică [4, p.94]. Prin urmare, expertiza ca activitate practică, spre deosebire de știință, doar folosește, și nu descoperă, nu lămurește legitățile scoase în evidență de știință.

Iată de ce, deosebirea, dar și legătura dintre grafoscoopia judiciară ca domeniu științific de cunoaștere și expertiza

scrisului și a semnăturii ca sferă aplicativă, este determinată de corelația dintre teorie și practică, adică dintre activitatea științifică și cea practică aplicată. În munca de expertiză judiciară, metodicile de examinare a diferitor obiecte, elaborate în cadrul criminalistici își găsesc aplicabilitate directă, fără de care, investigațiile experților-grafoscopiști ar purta doar un caracter empiric, și nu științific. Deci, teoria servește bază de elaborare a recomandărilor metodice și, totodată, folosește practica ca sursă de informare despre direcțiile de cercetare științifică, eficacitatea metodelor și metodicilor elaborate în scopul efectuării expertizelor.

Prin urmare, având în vedere legătura strânsă dintre aceste două aspecte de manifestare ale grafoscopiei și pentru o înțelegere mai profundă a esenței lor, considerăm necesar ca, înainte de a aborda problematica conceptului și a fundamentelor teoretice ale expertizei scrisului, să ne oprim succint asupra obiectului, metodelor și structurii compartimentului criminalistic de grafoscopie.

Obiectul de studiu al cercetării scrisului ca ramură a documentologiei criminalistice deține o structură tridimensională: **a)** studiul legăturilor formării, funcționării și modificării scrisului și a complexului funcțional-dinamic al deprinderilor ce stau la temelie acestuia; **b)** studiul legăturilor a însuși procesului de expertizare a scrisului; **c)** elaborarea în baza cunoașterii legăturilor descoperite, a metodelor și metodicilor soluționării de sarcini privind expertiza grafică întru stabilirea faptelor cu valoare probantă în cauzele judiciare.

Ansamblul de cunoștințe despre aceste legături constituie și fundamentul științific al expertizei grafice, manifestându-se în calitate de teorie generală cu privire la scrisul de mână. Ea prezintă un sistem dezvoltat și diversificat de noțiuni cu privire la natura scrierii și a scrisului, a caracteristicilor identificatoare și însușirilor acestuia, metoda examinării lor în scopul stabilirii executorului manuscrisului. Prin urmare, teoria în cauză cuprinde un rând de elemente structurale: - noțiunea de scris și a complexului funcțional-dinamic al mișcărilor de scriere ce stau la originea acestuia, mecanismul procesului de scriere, bazele formării complexului

funcțional-dinamic al scrierii, însușirile principale ale scrisului – individualitatea, stabilitatea dinamică, variabilitatea, modificarea selectivă, noțiunea de caracteristică a scrisului, natura și criteriile de sistematizare ale caracteristicilor scrisului, folosite la soluționarea sarcinilor identificatoare și diagnosticatoare în cadrul expertizei respective.

Criminalistica este o disciplină judiciară autonomă [10,p.30], situată la intersecția domeniilor umanistice ale dreptului cu științele naturii și ale celor de profil tehnic. De aceea, pentru a elucida conținutul obiectului de studiu al grafoscopiei ca compartiment al științei criminalistice, este important a lua în considerare, pe de o parte, legătura, iar, pe de altă parte, deosebirea de obiectele respective de studiu ale disciplinelor adiacente. Se are în vedere că, grafoscopia judiciară ca ramură a tehnicii criminalistice are ca punct de pornire tezele unui rând de științe ale naturii, precum fiziologia, biomecanica, anatomia, psihologia, cibernetica ș.a. Desigur, aici importanță predominantă o dețin cunoștințele fiziologiei activității de la nivelul scoarței cerebrale, anatomia aparatului ce generează mișcările de scriere, biomecanica scrierii, psihologia deprinderii de a scrie ș.a. – cunoștințe, care permit a înțelege și a interpreta științific fenomenele ce însoțesc scrierea. Tot aici trebuie notat că, natura statistică a multor legături scripturale predetermină și aplicarea pe larg a tezelor din teoria probabilităților și a statisticii matematice, a mijloacelor instrumentale și tehnicii computerizate la elaborarea conceptelor teoretice și a metodelor de cercetare ale scrisului.

Aplicarea datelor altor științe în grafoscopia judiciară prezintă un proces creativ și graduat destul de complex ce oglindește diverse niveluri de adaptare a cunoștințelor științifice respective [18, p.47]. În primele etape au fost însușite și valorificate datele incipiente din domeniile științelor naturii și altor ramuri la nivelul contemporan elaborărilor în disciplinele respective. Este vorba de cunoștințe cu privire la fiziologia și structura actului motric, una dintre varietățile căruia este și scrierea, anatomia și biomecanica deprinderilor operaționale etc.

Acest ansamblu de cunoștințe cuprinde, în primul rând, doctrina sa-

vantului rus I.P.Pavlov despre natura convențional-reflectorică a deprinderilor [20], a streatipului dinamic, teoria lui N.A.Bernștein privind administrarea circulară a activităților reflectorice și structurarea mișcărilor[13], concepția lui P.K.Anohin cu privire la caracterul funcțional-sistemic al actului comportamental [12] ș.a.

Potrivit teoriei pavloviene, mecanismul fiziologic al deprinderilor (inclusiv cel de scriere) are la bază complexul de legături nervoase temporare și de reflexe condiționate. Prof. român L.Ionescu cu această ocazie scrie, pe drept, că "la nivelul scoarței cerebrale procesele nervoase fundamentale – excitația și inhibiția – sunt permanent sistematizate. Datorită fenomenului de iradiere a excitației din focarul mai slab spre focarul mai puternic și al concentrării celor două tipuri de procese nervoase, precum și ca urmare a inducției lor reciproce, are loc un fenomen de stabilizare, de "bătătorire" a căilor nervoase ale unei anumite acțiuni. În acest fel se formează un *stereotip dinamic*, adică un complex de legături temporare, care se manifestă sub forma unor reacții stabile cu caracter unitar" [6, p.27]. Însă acest stereotip nu se formează dintr-o dată și pentru a se fixa și a se stabili sunt necesare multiple repetări ca, în final, actul scrierii să devină automatizat.

Pentru criminaliști, cunoașterea legăturilor formării scrisului, a principiilor ce guvernează procesul de scriere, însăși anatomia aparatului motric de scriere prezintă importanță deosebită, întrucât servește, la rândul ei, la studiul legăturilor ce determină însușirile caracteristicilor identificatoare și diagnosticatoare ale scrisului – individualitatea, stabilitatea lor relativă, variabilitatea, modificarea selectivă etc. Sprijinindu-ne pe cunoștințele despre legăturile scrisului este posibil a deduce și întemeia reguli privind activitatea de examinare expertală a manuscriselor, elaborarea schemelor metodice de expertizare grafoscopică și a sarcinilor concrete ce pot fi formulate în fața expertului.

Mai mult, studiul mecanismului scrierii și a problematicii controlului intelectual al acestuia, nu se limitează la *normă*, adică la procesul scrierii în condiții obișnuite. Prof. M.V. Jijina are dreptate când scrie că, "în procesul de efectuare a expertizei scrisului, obiectul

examinării pot fi și documentele, executate în condiții neobișnuite (în întuneric, în transportul ce se deplasează sau în starea de stres, alcoolemie etc.). În mod frecvent expertul este nevoit să examineze manuscrise și semnături, modificate intenționat de către titular cu scopul de camuflare (autodeghizare)” [14, p.12] sau imitare a scrisului (semnăturii) altei persoane. Iată de ce, în grafoscopia judiciară, pentru a releva și a aprecia caracterul denaturării intenționate sau imitării scrisului altei persoane, un rol însemnat îl capătă și anumite compartimente din psihologie, neuropatologie, psihiatrie, datele clinice ale cărora ajută la evidențierea dereglărilor în mecanismul scrierii, inclusiv și a celor legate de anumite îmbolnăviri.

Aici însă trebuie adăugat că, pentru grafoscopia judiciară importanță fundamentală o dețin și teoriile doctrinare ale științei criminalistice, precum: teoria identificării criminalistice, teoria diagnosticării, teoria generală a expertizei judiciare care, actualmente a depășit cadrul științei-macă - criminalistica, devenind o disciplină judiciară autonomă în curs de consolidare. Criminalistica și teoria expertizei judiciare sunt domenii de cunoaștere de profil juridic, de aceea și grafoscopia judiciară deține același caracter, tezele de bază ale criminalisticii și expertologiei sunt fundamentale și pentru grafoscopie.

Expertiza grafică, ca oricare altă expertiză judiciară prezintă o activitate practică aplicată efectuată în cadrul procesului civil, penal sau contravențional în scopul aflării adevărului. Raportul de expertiză prezintă mijloc de probă în cauzele instrumentate, de aceea în cadrul grafoscopiei judiciare se elaborează reguli tactice legate de dispunerea și efectuarea expertizelor, aprecierea și valorificarea de către organele de urmărire penală și cele judiciare a rapoartelor experților-grafoscopiști. Legat de aceasta, o mare importanță obțin și actele normative ce conțin reglementări ale expertizei judiciare, inclusiv dreptul material și procesual ramural al României și Republicii Moldova precum, spre exemplu: Legea Republicii Moldova *Cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar* nr.68 din 14.04.2016; Legea 488/2002 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului României 75/2000 privind autorizarea ex-

perților criminaliști, publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 578/2002; Ordonanța Guvernului României nr. 2 din 21 ianuarie 2000 *privind organizarea activității de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară*, publicată în Monitorul Oficial nr. 26 din 25.01.2000; Ordonanța Guvernului României nr.75 din 24 august 2000 *privind autorizarea experților criminaliști*, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 407 din 29.08.2000 ș.a.

Reglementarea juridică a expertizei judiciare determină și exigențele față de activitatea expertală, inclusiv a experților-grafoscopiști. Legea R. Moldova *Cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar* nr.68 din 14.04.2016 stipulează regulile fundamentale ce guvernează această activitate și anume: principiile legalității, respectării drepturilor și libertăților persoanei, independenței expertului, obiectivității și plenitudinii cercetărilor, confidențialității, imparțialității și echității. De aici decurge și accentul ce trebuie pus pe obiectivitate în cursul elaborării metodelor și metodicilor examinării scrisului care, de regulă, se materializează în formă de metodici algoritmizate [9]. Tot din actele normative ce reglementează domeniul în cauză reiese și necesitatea respectării unei anumite structuri tipice a raportului de expertiză grafoscopică care, la fel, urmează a fi elaborat și verificat conform anumitor reguli și instrucțiuni metodice [5].

În fine, cele sus-menționate permit a conchide că natura funcțională a scrisului predetermină aplicarea în calitate de bază fundamentală a grafoscopiei judiciare tezele unui rând de domenii ale naturii, a psihologiei, a științelor exacte. Totodată, esența judiciară a expertizei grafoscopice justifică acumularea cunoștințelor despre scris pe baza criminalisticii, a științei despre expertiza judiciară, dar și a tezelor unor discipline din sfera dreptului, preponderent celor de natură procesuală.

În altă ordine de idei trebuie menționat că, pentru grafoscopie, de altfel ca și pentru oricare alt domeniu, este specific nu numai obiectul de studiu, dar și metodele ei. Metoda în accepția largă a cuvântului trebuie înțeleasă ca un ”mod de percepere, însușire și transformare a realității lumii înconjurătoare, o modalitate de cunoaștere a realității, de

soluționare a unor sarcini” [4, p.112]. Deci, prin prisma îngustă a cercetărilor noastre, metoda trebuie înțeleasă ca o activitate de cunoaștere, orânduită într-un anumit fel.

Însă grafoscopia criminalistică ca ramură științifică, pentru a-și soluționa sarcinile sale, întrebuițează un ansamblu întreg de metode ierarhic sistematizate care și formează metodologia grafoscopice. Dar, aplicarea lor, de rând cu anumite procedee, tehnici și tehnologii în cercetările științifice se va deosebi prin scop și condiții de folosire de acele metode și mijloace ce sunt utilizate în activitatea practică de expertiză judiciară. Totuși, fiind strâns legate între ele, metodologia de cercetare științifică permite a elabora metodici de soluționare practică a obiectivelor expertale, formulate în actele de dispunere a expertizelor. În literatura de specialitate se amintește, pe drept că, în examinările reale de expertiză și în elaborările științifice pot fi utilizate unele și aceleași metode [21, p.102], însă este, la fel, adevărat că, nici pe de parte nu oricare metodă de cunoaștere este valabilă și în cercetările de teren. În practica judiciară pot fi aplicate doar acele metode care sunt stipulate expres în metodica expertală respectivă și care nu contravin cerințelor legislative, normelor etice, sunt inofensive, verificate experimental și aprobate în activitatea cotidiană de expertiză, adică corespund principiului admisibilității în forma lui generală.

Orice activitate de cunoaștere se supune legii universale a dialecticii materialiste, care este determinantă și în investigațiile grafoscopice, refractându-se specific în ierarhia metodelor general-științifice și celor grafoscopice-speciale.

Metodele general-științifice, comune mai multor științe, după natura lor pot fi logice și empirice (sprijinite pe datele științelor naturii). Exemple tipice de metode general-științifice sunt: analiza, sinteza, comparația, analogia, ipoteza, extrapolarea, experimental mental ș.a. Tot aici trebuie evidențiată și metoda adaptării și valorificării la necesitățile expertizei judiciare a realizărilor științelor naturii, a psihologiei în cercetarea scrisului care explică formarea și funcționarea în regim normal, dar și patologic a deprinderilor funcțional-

dinamice (a *stereotipului dinamic*). Amintim totodată că metoda în cauză prezintă și una dintre principalele izvoare ale dezvoltării criminalisticii ca știință.

La categoria celor empirice pot fi catalogate metodele observației, a măsurării, descrierea, comparația, experimentul, modelarea fizică și matematică ș.a.

Întrucât toate aceste metode sunt reflectate destul de detaliat în literatura de specialitate [17, p.58-60; 11, p.250; 22, p.40], în cele ce urmează ne vom opri doar la specificul unora dintre ele care dețin importanță semnificativă pentru cercetările grafoscopice. Bunăoară, metoda experimentului - reproducerea artificială a unui fenomen sau proces în anumite condiții, în scopul studierii și stabilirii legăturii lui cu alte fenomene sau procese [4, p.112]. Cu ajutorul investigațiilor experimentale a activității bioelectrice a mușchilor a fost posibil de stabilit corelația dintre indicii echilibrului sistemului nervos al persoanei și a caracteristicilor scrisului acestuia.

O largă răspândire capătă metoda testării persoanelor pentru a judeca despre capacitățile lor psihofiziologice și personale, precum și a cunoștințelor, priceperilor acestora; testări pentru a diagnostica starea psihică, a relațiilor interpersonale în colectiv și familie, pentru psihodiagnostică selectării cadrelor legată de ocuparea anumitor posturi, funcții etc. Cu ajutorul chestionarelor se practică diagnosticarea nivelului de neliniște și îngrijorare a persoanelor verificate (stres, depresie, agresivitate).

În legătură cu caracterul de rutină al procesării manuale a obiectelor de natură scriptică, măsurărilor anevoioase și altor proceduri matematice se realizează automatizarea aplicării metodelor și metodicilor de analiză a scrisului. Pe metoda analizei statistice și a abordării probabilistice se bazează rezultatele cercetărilor experimentale în scopul creării metodicii de diferențiere a scrisului realizat de bărbați și de femei [19, p.20]. De rând cu acestea, în cercetările grafoscopice moderne pe larg se aplică metode de factură cibernetică orientate spre automatizarea proceselor de investigație (complexe automatizate de stabilire a modificării intenționate a

scrisului, de examinare a semnăturilor de quantum redus pentru diferențierea celor autentice executate în condiții obișnuite și celor falsificate prin imitație servilă ș.a.). [15, p.196].

Ceea ce ține de metodele și metodicile speciale ale grafoscopiei, acestea sunt multiple și permit a soluționa anumite sarcini, apărute în cursul efectuării expertizelor grafice cu aplicarea inclusiv și a mijloacelor tehnico-științifice. Cele mai frecvente sunt: fotografia, microscopia, metode descriptiv-calitative, grafice, instrumentale, computerizate etc.

Prin urmare, caracteristic pentru sistemul de metode grafoscopice este faptul preluării și adaptării a multora dintre ele din alte domenii (fiziologia, psihologia, biomecanica, matematica ș.a.), aplicarea lor în complex, astfel încât obiectele în litigiu să nu sufere alterări ca urmare a expertizării lor. Mai mult, rezultatele aplicării metodelor urmează a fi evidente și convingătoare pentru toți participanții la proces, în cadrul familiarizării cu rapoartele experților grafoscoپیști.

Legat de metodologia grafoscoپیei criminalistice, trebuie spus că orice cunoștințe doctrinare ce pretind a se considera de rangul unui concept sau teorie, își au în față date despre obiectul, metodele și sistemul acestor cunoștințe, istoria apariției și starea lor actuală. Toate acestea sunt aplicabile și față de teoria grafoscoپیei judiciare, de unde și necesitatea abordării în continuare și a compartimentului structural al acestora.

Este cunoscut că tezele teoretice ce cuprind conținutul de bază al grafoscoپیei criminalistice se subdivizează în două părți: generală și specială.

Partea generală este mai mult teoretică, servind drept bază pentru partea ei specială, care poartă caracter pur practic, aplicativ, fiind consacrată așa numitelor metodici particulare (scheme metodice) – ghiduri (îndreptare) metodice de soluționare a unor sarcini tipice ale expertizei scrisului. Fiecare dintre aceste părți dețin un anumit conținut și structură.

Partea generală cuprinde, de regulă, un cerc întreg de probleme, printre care regăsim: - obiectul, metodele și sistemul grafoscoپیei judiciare; - istoria și analiza stării contemporane a grafoscoپیei; - conceptul despre scris ca obiect

al cercetării criminalistice; - obiectul de studiu, sarcinile și obiectele materiale ale expertizei grafice; - tezele generale ale metodicii expertizei grafoscoپیice judiciare; - aspectele procesuale și metodice de efectuare a expertizei scrisului, aprecierea rapoartelor experților grafoscoپیști, valorificarea lor de către organele de urmărire penală și instanțele de judecată; - activitatea profilactică a expertului-grafoscoپیist ș.a.

Partea specială prezintă în sine o expunere a metodicilor de soluționare a unor sarcini tipice privind expertiza grafoscoپیică. Pornind de la aceasta, partea în cauză, la rândul ei, poate fi împărțită în două mari compartimente, consacrate: **a)** metodicii rezolvării de sarcini, legate de examinarea textelor manuscrise cu volum mare și mediu; **b)** metodicii soluționării problemelor ce privesc cercetarea obiectelor scripturale de quantum redus [1].

Evidențierea acestor compartimente este determinată de specificul grupelor de scheme metodice în funcție de informația utilă, cuprinsă în diversele ca volum obiecte scripturale. În primul caz aceste obiecte, de regulă, sunt suficient sau excesiv informative, iar în al doilea – limitat informative. În dependență de acești factori se elaborează (selectează) și se includ în metodică anumite procedee și metode de examinare a manuscriselor.

În cuprinsul fiecărui compartiment se conține descrierea algoritmilor de soluționare a diferitor sarcini tipice de expertiză, diferențiate potrivit varietăților de obiecte scripturale și condițiilor de executare ale acestora.

Astfel, în primul compartiment se analizează comparativ și se iau în calcul textele voluminoase alcătuite din semne cifrice și literale, în al doilea – semnăturile, notițele scurte cu masă grafică săracă, grafisme lapidare de quantum redus. Diferențierea de mai departe este legată de condițiile tipice în care se execută obiectele scripturale. Ele pot fi obișnuite și neobișnuite, cele din urmă subdivizându-se în cele ce depind sau nu depind de modificarea intenționată a scrisului cu luarea în considerare a modului de prefacere deliberată a scrisului (deghizarea scrisului cursiv, imitarea semnelor tipografice, schimbarea mâinii scripturale etc.).

Deci, sistemul părții speciale a gra-

foscopiei criminalistice poate fi sistematizat în:

1) Metodica soluționării sarcinilor expertale privind textele de volum mare și mediu:

- Scheme metodice de soluționare a sarcinilor de expertiză executate în condiții obișnuite;

- Scheme metodice de soluționare a sarcinilor expertale a textelor executate în condiții neobișnuite, și anume: **a)** nefiind legate de modificarea intenționată a scrisului, adică a scrisului influențat de factori, fie externi (poziție neobișnuită a scriptorului, materiale și instrumente scripturale neobișnuite, scrierea în mijlocul de transport ce se deplasează, într-o încăpere întunecată ș.a.), fie temporari interni (stres, alcoolemie, oboseală ș.a.), fie permanent interni (îmbolnăvire de lungă durată), sau legați de bolile bătrâneții; **b)** legată de modificarea intenționată a scrisului cu luarea în calcul a modului de deghizare – scris cursiv, cu imitarea unor semne tipografice, schimbarea mâinii cu care persoana s-a obișnuit a scrie, ținerea neobișnuită a instrumentului scriptural, imitarea scrisului altei persoane ș.a.[16, p.316].

2) Metodica soluționării sarcinilor de expertiză în privința obiectelor scripturale de quantum redus (semnături, texte sumare, notițe scurte):

- Scheme metodice generale de examinare a textelor de quantum redus: **a)** metodica cercetării unor texte și notițe executate în condiții obișnuite, inclusiv cu scris asemănător sau scris realizat prin imitație; **b)** metodici de examinare a textelor și notițelor executate în condiții neobișnuite, neavând legătură sau legate de modificarea intenționată a scrisului cu luarea în considerare a modului de deghizării;

- Scheme metodice generale de cercetare a semnăturilor: **a)** metodici de stabilire a autenticității (neautenticității) semnăturilor executate în condiții obișnuite; **b)** metodici de stabilire a autenticității (neautenticității) semnăturilor, executate în condiții neobișnuite, fie nelegate de intenția modificării semnăturii - factori externi, interni, (temporali și permanenți), fie legate de intenția de a modifica semnătura cu scopul de a nu recunoaște ulterior că este titularul ei (autodeghizare), prin imitarea liberă, servilă sau din fantezie; **c)** metodici de

stabilire a autorului unor semnături neautentice (falsificate).

Concluzii. Aspectele doctrinare sus-abordate cu privire la specificul obiectului, a metodelor și a sistemului acestei ramuri a tehnicii criminalistice, mărturisesc atât importanța sistematizării și cunoașterii lor de către experții practicieni, cât și necesitatea generalizării cunoștințelor și experiențelor acestora pe acest segment de activitate profesională, dezvoltării de mai departe a teoriei și practicii grafoscopiei judiciare în cadrul tehnicii criminalistice. Și aceasta, cu atât mai mult, cu cât divergența de abordare a grafoscopiei judiciare în spațiul vorbitorilor de limbă română este încă destul de evidentă. În Republica Moldova, dar și alte țări din spațiul ex-sovietic expertiza judiciară, spre deosebire de România, este privită ca un domeniu desprins de ramura criminalisticii, având menirea de a generaliza și a argumenta științific procesele ce se produc în activitatea practică de expertiză judiciară, inclusiv grafoscopică. Denumită uneori ”expertologie” sau teoria generală a expertizei, ea tipizează situațiile de expertiză și instrumentariul expertului judiciar, relevă tipicul ce este caracteristic pentru orice gen de expertiză sau caz de utilizare a cunoștințelor specializate. Însă elaborarea fundamentelor științifice, a metodicilor de cercetare ale diverselor genuri și varietăți de expertize, inclusiv a celor grafoscopice prezintă, după cum se observă din cele relatate de mai sus, obiectul tehnicii criminalistice.

Bibliografie

1. Frățilă A., Pășescu Gh. Expertiza criminalistică a scrisului și semnăturii de quantum redus. București: Pro Universitaria, 2008. 168 p.
2. Gheorghiu M. Tratat de criminalistică. Chișinău: Tip. Centrală, 2017. 872 p.
3. Ghid de expertize judiciare. Coord.:M. Gheorghiu. Chișinău: A. Levința, 2005. 103 p.
4. Golubenco Gh. Criminalistică: obiect, sistem, istorie. Chișinău: Tip. Centrală, 2008. 215 p.
5. Instrucțiune cu privire la organizarea activității de recenzie a rapoartelor de expertiză judiciară (Cod: IL/i-17), adoptată la 21.03.2017 de CMȘ al CNEJ al MJ RM.

6. Ionescu L. Expertiza criminalistică a scrisului. București: C.H.Beck, 2010. 291 p.

7. Lazăr A., Alămoreanu S. Expertiza criminalistică a documentelor: aspecte tactice și tehnice. București: Lumina Lex, 2008. 235 p.

8. Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar nr.68 din 14.04.2016. În: MO al Republicii Moldova Moldova, nr. 157-162 din 10.06.2016. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311530>

9. Metodica-tip de efectuare a expertizei judiciare grafoscopice (cod:MT-4.1.), adoptată la 10.04.2017 de CMȘ al CNEJ al MJ RM.

10. Stancu E. Tratat de Criminalistică. Ed. a VI-a. București: Universul juridic, 2015. 848 p.

11. Аверьянова Т.В. Судебная экспертиза. Курс общей теории. М.: Норма. 477 с.

12. Анохин П.К. Философские аспекты теории функциональной системы. В: Анохин П.К.Избранные труды. М., 1978.

13. Бернштейн Н.А. О построении движений. М.: Госполитиздат, 1947.

14. Жижина М.В. Судебно-почерковедческая экспертиза. М.: Юрлитинформ, 2006. 176 с.

15. Криминалистика. Учеб. пособ. Под.ред. А.В.Дулова. Мн.: Экоперспектива, 1998. 415 с.

16. Криминалистика. Учебник. Отв. ред. Н.П.Яблоков. 3-е изд. М.: Юрист, 2005.781 с.

17. Майлис Н.П. Введение в судебную экспертизу. М.:Юнити-Дана, 2004.112 с.

18. Орлова В.Ф. Теория судебно-почерковедческой идентификации. В: Труды ВНИИСЭ. Вып.6. М., 1973. 322с.

19. Орлова В.Ф. Судебно-почерковедческая диагностика. М.: Юнити-Дана, 2006.160 с.

20. Павлов И.П. Избранные произведения. М: Госполитиздат, 1949.

21. Россинская Е.Р., Галяшина Е.И., Зинин А.М. Теория судебной экспертизы. М.: Норма, 2011.384 с.

22. Россинская Е. Р. Судебная экспертиза в гражданском, арбитражном, административном и уголовном процессе. М.: Норма, 2006. 655 с.